

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 10 maart 2014 inzake ruim baan voor toptalent (Kamerstuk 33 750 VIII, nr. 99).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Bošnjaković

Inhoudsopgave

- I. Vragen en opmerkingen uit de fracties
 - Algemeen
 1. Ruim baan voor talent
 - 2.1 Wie zijn onze toptalenten?
 - 2.2 Hoe groot is het probleem?
 - 2.3 Waarom blijven onze toptalenten achter?
 - 3.1 Naar onderwijs dat meer uitdaagt
 - 3.2 Naar onderwijs waarin bijzondere prestaties meer lonen
 - 3.3 Naar onderwijs met beter toegeruste leraren
 4. Financiële middelen
 5. Tot slot
- II. Reactie van de staatssecretaris

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het «plan van aanpak toptalenten 2014–2018». Zij hebben nog enkele vragen. In het plan schrijft de staatssecretaris dat het percentage toppresteerders op het gebied van lezen in België beduidend hoger ligt dan in Nederland. In hoeverre is er een beeld van de oorzaken van dit verschil tussen België en Nederland, zo vragen de genoemde leden.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris over het plan van aanpak van toptalenten. Deze leden zijn het met de bewindspersoon eens, dat er meer aandacht moet komen voor toptalenten op verschillende onderwijsniveaus (bijvoorbeeld ook op havo¹ en (v)mbo²). Zij vinden het belangrijk om daarbij de brede definitie van talent niet te vergeten. Zowel voor hoogbegeefde als kwetsbare leerlingen dienen maatregelen te worden genomen om hun talenten optimaal te kunnen ontwikkelen. Dit past, zo menen deze leden, bij de visie over passend onderwijs waar alle leerlingen op hun eigen tempo en niveau (op maat) worden onderwezen. Met name over dit laatste punt hebben de leden nog een aantal vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris waarin hij zijn plan van aanpak ontvouwt voor toptalenten. Deze leden onderschrijven in hoofdlijnen het plan van aanpak, maar hebben nog wel enige vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met enthousiasme kennisgenomen van het plan van aanpak inzake toptalenten. Deze leden vinden het van groot belang dat er een plan van aanpak is met aandacht voor de talenten van leerlingen in het onderwijs, omdat zij het zonde vinden om niet alles uit kinderen te halen wat erin zit. Deze leden merken op dat er een groep leerlingen is die zich niet uitgedaagd voelt in het onderwijs en zich ronduit verveelt. De voorgenoemde leden zijn positief over het plan van aanpak en vinden het goed om te zien dat de staatssecretaris ambitieuze maatregelen neemt voor deze groep leerlingen. De leden onderstrepen met name het belang dat er in het plan van aanpak rekening is gehouden met de belangrijke rol van leraren en aandacht is besteed aan de overgangen tussen onderwijs.

¹ havo: hoger algemeen voortgezet onderwijs

² vmbo: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

1. Ruim baan voor talent

De leden van de CDA-fractie onderschrijven allereerst de ambitie van de staatssecretaris om van goed naar geweldig onderwijs te komen. Deze leden zijn de mening toegedaan dat daarvoor meer vertrouwen in en vrijheid voor de scholen nodig is. Waar deze staatssecretaris van mening is dat de ambitie te halen is door strakker te sturen richting de scholen, willen deze leden meer vrijheid voor de scholen om zelf te bepalen op welke wijze zij het beste uit de kinderen kunnen halen. In de visie van de leden bepaalt de overheid de stip op de horizon, maar bepalen scholen zelf hoe zij deze stip bereiken. In de dagelijkse praktijk zien de leden juist dat de overheid steeds meer op de stoel van de school gaat zitten en zich steeds meer bemoeit met het «hoe». Ook zien deze leden dat de overheid steeds meer inkadert en steeds meer verantwoording van scholen vraagt. Dit gebeurt deels door wet- en regelgeving en deels door de wijze van toezicht door de Inspectie van het Onderwijs. Dit gebeurt ook door de wijze waarop scholen worden afgerekend op het geven van kansen aan kinderen. Stroomt een kind af naar beneden, dan is dat een minpunt voor de school. Ook als het kind hier meer tot zijn recht komt. Dit leidt ertoe dat scholen steeds minder gaan denken in termen van kansen voor een kind, maar in termen van risico's voor de school, aldus de voornoemde leden.

2.1. Wie zijn onze toptalenten?

De leden van de PvdA-fractie lezen in de brief, dat er onderscheid wordt gemaakt tussen zeer goed onderwijs aan alle leerlingen en onderwijs aan zeer goede leerlingen (toptalenten). De leden begrijpen dit onderscheid niet. Waarom maakt de staatssecretaris dit onderscheid? Houdt de staatssecretaris ook rekening met het specifieke onderwijs (maatregelen) voor bijvoorbeeld gemiddelde leerlingen die ook het beste uit zichzelf moeten halen? Welke maatregelen zijn er voor het ontplooiën en het ontwikkelen van talenten van gemiddelde leerlingen? Hoe krijgen we het beste uit alle leerlingen? Het woord maatwerk wordt vaak genoemd in de brief, zodat toptalenten op hun eigen tempo en op basis van hun vaardigheden onderwijs krijgen. Dit is in lijn met passend onderwijs. Welke rol speelt het passend onderwijs bij de ondersteuning van toptalenten en binnen dit plan van aanpak, zo vragen de leden.

2.2. Hoe groot is het probleem?

De leden van de CDA-fractie merken op dat het een feit is dat ons onderwijs tot nu toe minder in staat was om toptalenten voldoende uit te dagen en te stimuleren. Onze excellente leerlingen presteren minder dan de excellente leerlingen in de ons omringende landen. Deze leden zijn van mening dat dat een verlies is dat we ons niet kunnen permitteren. Bovenal zijn de leden van mening dat we niet langer moeten toestaan dat onze meest begaafde leerlingen onvoldoende worden uitgedaagd. Dat zijn we, zo menen deze leden, aan deze kinderen verplicht. Ons onderwijs moet deze kinderen ook leren hoe ze moeten leren. Ons onderwijs moet deze kinderen leren om door te zetten en niet op te geven als het moeilijk wordt. Dit zijn belangrijke levenslessen die, als deze kinderen dit niet van jongs af aan leren, in hun latere leven zal leiden tot onderpresteren, zo merken deze leden op. In dit kader vinden deze leden het onthutsend dat meer dan de helft van de hoogbegaafde leerlingen aangeeft zich vaak te vervelen op school. Ook maakt nog geen 20% van de hoogbegaafde kinderen in ons land een universitaire opleiding af. Een van de redenen hiervoor is dat ze nooit hebben geleerd hoe ze moeten leren en nooit hebben geleerd om door te zetten. Als ze dat voor het eerst moeten doen op de universiteit lukt het ze niet. De leden zien dit als een enorm gemis

aan talent en als een opdracht aan het onderwijs om deze kinderen beter voor te bereiden. Graag ontvangen zij een toelichting hoe de staatssecretaris dit ziet.

In de brief van de staatssecretaris lezen de leden tevens dat meer leerlingen in het voortgezet onderwijs beter presteren dan in het basisonderwijs. Heeft dit te maken met de selectie naar niveau die plaatsvindt op het voortgezet onderwijs, zodat leerlingen meer op hun eigen niveau presteren, of spelen er meer factoren mee, zo vragen deze leden.

De leden van de D66-fractie lezen dat in het plan van aanpak talent in brede zin wordt benoemd, dus niet enkel talenten in taal en rekenen maar ook talent op andere vlakken. De leden vragen de staatssecretaris in hoeverre de plannen ook voor talenten op creatief en sociale gebieden gelden.

2.3. Waarom blijven onze toptalenten achter?

De leden van de VVD-fractie merken op dat leraren in het voortgezet onderwijs er onvoldoende aan toekomen om leerlingen te leren kennen, omdat zij slechts een paar uur per week aan een homogene groep lesgeven. Kan het werken met bredere vakken of meer thematisch leren hier een oplossing voor bieden, zo vragen de leden.

3.1. Naar onderwijs dat meer uitdaagt

De leden van de VVD-fractie merken op dat de staatssecretaris via School aan Zet ondersteuning wil bieden aan scholen die excellentieprogramma's willen inrichten. Is hier ook een rol weggelegd voor «voorlopers»? Kunnen scholen niet heel goed van elkaar leren? De staatssecretaris geeft aan dat hij voornemens is de wettelijke norm voor onderwijstijd zo aan te passen dat ook extra activiteiten, zoals lessen in het vervolgonderwijs, straks meetellen. De leden zijn hier voorstander van. In hoeverre geldt dat ook voor een havo-/vwo³-student die praktijkvakken wil volgen in het beroepsonderwijs, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie merken op dat zij in het algemeen overleg over de toptalenten om meer aandacht voor de excellente leerlingen op het vmbo vroegen⁴. Zij constateerden toen, alhoewel de staatssecretaris breeduit erkent dat excellentie op alle niveaus bestaat en moet worden gekoesterd, dat de maatregelen specifiek voor het vmbo wat aan de magere kant zijn. Helaas moeten deze leden ook nu constateren dat de excellente vmbo-leerling er bekaaid af komt in vergelijking met de leerlingen van havo en vwo. Graag roepen zij de staatssecretaris op om zijn plannen voor het vmbo te verdiepen zodat de keuze voor het vmbo geen negatieve keuze meer zal zijn. Deze leden merken op dat er goede vakmensen nodig zijn en ruim 60% van alle leerlingen op het vmbo zit. Deze leden zijn van mening dat deze leerlingen meer aandacht verdienen. Graag ontvangen zij een reactie van de staatssecretaris hierop. Voorts vragen de leden waarom de staatssecretaris er bijvoorbeeld niet voor kiest om onderdelen van het Duitse beroepsonderwijs te introduceren waarbij beroepsgerichte vakken van het vmbo ook op havo- en vwo-niveau kunnen worden gevolgd door kinderen die meer uitdaging willen en een technische aanleg hebben. Dit geldt zowel voor vmbo-leerlingen als voor havo- en vwo-leerlingen. Nu is het daarnaast alleen nog zo dat theoretische vakken door de vmbo-leerling op een hoger

³ vwo: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

⁴ Verslag van een algemeen overleg, gehouden op 23 januari 2014, over toptalent in het funderend onderwijs, Kamerstuk 33750-VIII-103

niveau gevolgd mogen worden in de plannen van de staatssecretaris. Deze leden zijn van mening dat dit soort kruisbestuivingen niet alleen een stimulans voor de vmbo-leerlingen zullen zijn, maar ook een mogelijkheid kunnen zijn voor havo- en vwo-leerlingen om beroepsgerichte vakken te gaan volgen. Deze leden denken dat hiermee de status van het vmbo ook zal verhogen. Graag ontvangen zij de reactie van de staatssecretaris hierop.

De leden van de D66-fractie merken op dat het in het plan van aanpak ontbreekt aan termijnen van de maatregelen. De leden vragen de staatssecretaris per maatregel aan te duiden op welke termijn deze in werking zal treden.

Voorts vragen de leden of met het plan van aanpak rekening is gehouden met de aansluiting op toetsing van de leerlingen.

3.2. Naar onderwijs waarin bijzondere prestaties meer lonen

De leden van de VVD-fractie constateren dat SLO⁵ en School aan Zet acht regionale talentnetwerken oprichten om aansluiting met vervolgonderwijs en bedrijfsleven te verbeteren. In hoeverre sluit dit in aan bij de vele stappen die al gezet worden om de aansluiting tussen het (v)mbo en het bedrijfsleven te bevorderen?

Voorts merken de leden op dat de lerarenopleidingen gezamenlijk het onderwijs aan toptalenten hoog op de agenda hebben gezet. Zij kunnen dat van harte ondersteunen, maar merken ook op dat de urgentie hoog is. Tevens stellen deze leden dat de VSNU⁶ en de Vereniging Hogescholen hebben opgenomen dat lerarenopleidingen nieuwe masteropleidingen gaan ontwikkelen. Wanneer worden de eerste afgestudeerden van deze opleidingen verwacht en in hoeverre kunnen bestaande leraren gebruik maken van deze opleidingsfaciliteiten voor hun bijscholing, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie vragen in hoeverre de goede prestaties van toptalenten terug te zien zullen zijn in de beoordeling van de Inspectie van het Onderwijs. Gaat het hier om de citoscores? Hoe zullen de prestaties van toptalenten terug te zien zijn in de beoordeling van de Inspectie van het Onderwijs? Hoe zwaar zullen de prestaties van toptalenten wegen bij de beoordeling van de Inspectie van het Onderwijs?

Voorts vinden de leden passend onderwijs erg belangrijk. Passend onderwijs zorgt er namelijk voor dat alle leerlingen (van kwetsbaar tot hoogbegaafd) op maat gesneden onderwijs krijgen. In de brief lezen de leden, dat de staatssecretaris in het kader van een soepele overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs de informatieoverdracht via het onderwijskundig rapport aan gaat scherpen teneinde talentontwikkeling voor toptalenten voort te laten zetten. Waarom geldt (in het kader van passend onderwijs) deze aanscherping niet voor alle leerlingen, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief lezen dat de Inspectie van het Onderwijs meer gaat toezien dat scholen hun talentvolle kinderen goed genoeg uitdagen. Waar deze leden bevreemd voor zijn, is dat dit weer zal leiden tot extra verantwoording van de scholen, en de facto minder vrijheid voor scholen, omdat zij moeten voldoen aan de sjablonen van de Inspectie van het Onderwijs. Graag ontvangen zij een uitgebreide toelichting van de staatssecretaris hoe hij dit ziet, omdat, naar de mening van deze leden, het uitdagen van de toptalenten op de scholen niet in voldoende mate vorm kan krijgen als hier niet meer maatwerk geleverd

⁵ SLO: Stichting Leerplanontwikkeling

⁶ VSNU: vereniging van universiteiten

kan worden. Dat laatste vergt weer meer vrijheid voor de scholen, zo merken de leden op.

De leden merken voorts op dat de brief van de staatssecretaris de sfeer van urgentie uitademt. We kunnen ons niet langer permitteren om de talenten van alle leerlingen niet optimaal uit te dagen en te ontwikkelen. De leden proeven echter minder urgentie bij de staatssecretaris dat daarvoor niet alleen een plan van aanpak met maatregelen nodig is, maar ook een kritische doorlichting van belemmerende factoren vanuit wet- en regelgeving en de manier waarop de Inspectie van het Onderwijs toezicht houdt. Als voorbeeld noemen deze leden de Experimentenwet⁷. Deze leden zijn van mening dat deze wet zo weinig experimenteel in zijn opzet is dat de meeste echt experimentele zaken, die scholen bedenken, niet onder de experimenteerwet vallen. Tevens noemen deze leden als voorbeeld de Inspectie van het Onderwijs die, zo menen deze leden, steeds meer op de stoel van de school gaat zitten. De kleutertoets was hier, zo menen deze leden, een pregnant voorbeeld van. Dit terwijl de Inspectie van het Onderwijs meer een *sparring partner* van de scholen over hoe de kwaliteit te verbeteren, zou moeten zijn, zo menen deze leden. De leden zijn van mening dat zonder dit brede debat aan te gaan, het niet mogelijk is de door de staatssecretaris verlangde cultuuromslag te maken. Graag ontvangen deze leden een nadere toelichting.

3.3. Naar onderwijs met beter toegeruste leraren

De leden van de PvdA-fractie hebben altijd gepleit voor betere opleidingen en bij- en nascholing van docenten als het gaat om het beheersen van complexe vaardigheden bij het omgaan van verschillen in de klas. Het is belangrijk om docenten goed toe te rusten, zodat ze evenveel aandacht hebben voor alle leerlingen en onderwijs op maat kunnen geven. Ook de extra handjes in de klas, waar geld voor is uitgetrokken in het begrotingsakkoord, bevorderen passend onderwijs voor leerlingen. De leden zullen de voortgang van de aangekondigde maatregelen in de Lerarenagenda 2013–2020 op de voet volgen. Tot slot willen de leden aandacht vragen voor het herkennen van talent. Docenten moeten uiteraard om kunnen gaan met verschillen in de klas, maar moeten ook talent bij hun leerlingen herkennen. De leden vragen in hoeverre docenten deze vaardigheid beheersen. Wordt er bij de lerarenopleidingen en de bij- en nascholing van docenten ook aandacht besteed aan het herkennen van talent? Zo nee, hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat het herkennen van talent door docenten wordt meegenomen in de opleidingen, zo vragen zij.

4. Financiële middelen

De leden van de VVD-fractie ontvangen nog steeds signalen dat de samenwerkingsverbanden passend onderwijs niet of onvoldoende bekend zijn met het feit dat hoogbegaafden ook onderdeel zijn van de doelgroep van passend onderwijs. Is de staatssecretaris voornemens om op dit punt extra communicatie-inspanningen te verrichten, zo vragen zij.

5. Tot slot

De leden van de VVD-fractie merken op dat om leerlingen in het basisonderwijs meer uitdaging te bieden, het handig kan zijn om docenten uit het voortgezet onderwijs in te zetten. In hoeverre is dit mogelijk binnen de huidige wet- en regelgeving, zo vragen de genoemde leden.

II Reactie van de staatssecretaris

⁷ Innovatieve experimenteeruimte onderwijs; Staatsblad Jaargang 2012, nr. 340